

Nr 261.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för förvärv av aktierna i aktiebolaget Ceaverken, svenskt fotografiskt papper och film, m. m.; given Stockholms slott den 30 april 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Herman Eriksson.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, ANDERSSON, GJÖRES.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social-, finans- och folkhushållningsdepartementen anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Eriksson:

Jag får nu anmäla uppkommen fråga om anvisande av statsmedel för övertagande av aktierna i aktiebolaget Ceaverken, svenskt fotografiskt papper och film, samt vissa andra i samband därmed stående anslagsfrågor. Innan jag närmare ingår härpå torde jag få i korthet erinra om vissa från statens sida — med hänsyn till angelägenheten av att säkerställa viss tillverkning inom landet av röntgenfilm m. m. — vidtagna åtgärder för stödjande av nämnda bolags verksamhet.

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 261.

Sedan ställföreträdaren för chefen för försvarsstaben på uppdrag av överbefälhavaren hos statens industrikommission gjort framställning om undersökning av frågan angående landets försörjning med röntgenfilm och röntgenpapper samt fotografisk film och fotografiskt papper, framlade kommissionen i skrivelse den 4 december 1940 till Kungl Maj:t resultatet av en av kommissionen verkställd undersökning i ämnet. Skrivelsen utmynnade i en hemställan att för upprätthållande och om möjligt utvidgning av aktiebolaget Ceaverkens — det enda inhemska företaget på området — verksamhet bolaget måtte beviljas stöd från statens sida i form av lån i enlighet med ett mellan kommissionen och bolaget upprättat förslag till avtal. Enligt detta förslag skulle lånet utgå med 400,000 kronor och amorteras med 40,000 kronor under ett vart av åren 1942—51. Å ogulden del av lånesumman skulle erläggas 5 procent årlig ränta. Till säkerhet för lånet skulle bolaget pantförskriva inteckningar å tillhopa 150,000 kronor med bästa förmånsrätt i bolagets fabriksfastighet i Strängnäs ävensom förlagsinteckningar å tillhopa 250,000 kronor med bästa förmånsrätt i de för bolagets fabriksrörelse avsedda lösa inventarierna och råvarorna samt i rörelsen frambragta alster. Bolaget skulle förbinda sig att intill dess lånet vore till fullo infriat icke verkställa utdelning å sitt aktiekapital. — I anslutning till avtalsförslaget förbundo sig ägarna till samtliga aktier i bolaget att icke före den 16 maj 1941 avhända sig aktierna eller någon av dem, att icke heller, sedan lånebeloppet utbetalats, så länge ogulden rest därå kvarstode, verkställa dylik avhändelse, att, därest inom ett år efter lånets gäldande fråga uppstode om försäljning av aktierna eller någon av dem, erbjuda staten att inom skälig tid till parikurs inlösa de till försäljning avsedda aktierna, att, sedan lånebeloppet utbetalats, genomföra sådan ändring av bolagsordningen, att styrelsen skulle bestå av sex ledamöter och två suppleanter för dem, av vilka Kungl. Maj:t skulle hava att utse tre ledamöter, däribland ordföranden, och en suppleant, samt att, så länge ogulden rest kvarstode å lånet, icke å bolagsstämma medverka till beslut om ändring av nämnda bestämmelser om styrelseledamöternas antal och utseende eller till andra beslut av beskaffenhet att beröra rättsförhållandet mellan staten och bolaget än sådana som överensstämde med avtalet och befrämjade bolagets verksamhet. Till säkerhet för denna förbindelses fullgörande skulle omedelbart till statens industrikommission överlämnas samtliga aktier i bolaget att för statens räkning förvaras av kommissionen eller av annan myndighet, som Kungl. Maj:t bestämde.

Kommissionen framhöll i detta sammanhang, att, enär vid en eventuell utökning av bolagets produktion en förstärkning av dess rörelsekapital erfordrades, riksdagens bemyndigande måhända borde inhämtas till beviljande av ytterligare statslån om högst 200,000 kronor åt bolaget.

Vid anmälan för Kungl. Maj:t den 7 mars 1941 av detta ärende anförde min företrädare i ämbetet — såsom framgår av statsrådsprotokollet över handelsärenden för sagda dag — att av vad i ärendet förekommit framginge, att behov föreläge att säkerställa viss tillverkning inom landet av röntgenfilm, röntgenpapper, fotografisk film (flygfilm) och fotografiskt papper. Det

ifrågavarande syftet syntes lämpligen med minsta omgång kunna vinnas genom åtgärder, ägnade att trygga fortsättandet och den ändamålsenliga utvecklingen av den verksamhet, som då sedan några år bedrevs av aktiebolaget Ceaverken. De av kommissionen med bolaget förda underhandlingarna hade ådagalagt, att det önskade resultatet icke torde kunna uppnås under annan förutsättning än att staten ställde rörelsekapital till bolagets förfogande. I enlighet med vad kommissionen förordnat borde det erforderliga beloppet lämnas i form av lån. Lånet syntes tillsvidare få bestämmas till det av kommissionen föreslagna beloppet, 400,000 kronor. Beträffande villkoren för lånets tillgodonjutande biträdde departementschefen kommissionens förslag. Överenskommelse med bolaget borde sålunda få träffas i huvudsaklig överensstämmelse med de utkast till förslag till avtal och förbindelse, vilka företetts i ärendet och vilka syntes ägnade att på ett så vitt möjligt tillfredsställande sätt tillvarataga statens intressen. Då skäl syntes tala för bifall till kommissionens förslag om bemyndigande för Kungl. Maj:t att, därest förhållandena skulle påkalla det, medgiva en ytterligare ökning av lånesumman med 200,000 kronor — därvid det för sådant fall torde få bero på Kungl. Maj:t att föreskriva de närmare lånevillkoren för det nya lånet — borde medlen för tillgodoseende av lånebehovet i dess helhet beräknas till 600,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i anslutning härtill i propositionen nr 163 till 1941 års riksdag avlåtna framställning anvisade riksdagen (skr. nr 205) till Lån för tillverkning av röntgenfilm m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 å kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

Genom beslut den 9 maj 1941 godkände Kungl. Maj:t det mellan industrikommissionen för svenska statens räkning, å ena, samt aktiebolaget Ceaverken, å andra sidan, ingångna avtalet. Tillika anbefallde Kungl. Maj:t dels statskontoret att, på rekvisition, av förenämnda anslag till kommissionen utbetala 400,000 kronor dels ock kommissionen att såsom lån till bolaget utlämna samma belopp på i avtalet angivna samt i övrigt i propositionen godkända villkor. Beträffande användningen av återstående del av anslaget förklarade Kungl. Maj:t sig framdeles vilja meddela beslut.

I detta sammanhang får jag erinra om, att från det å riksstaten under femte huvudtiteln upptagna, till Medicinalstyrelsen: Beredkapsorganisation anvisade förslagsanslaget utgår ersättning med 8,800 kronor för kontroll å bolagets tillverkning av röntgenfilm och -papper.

Vidare har Kungl. Maj:t genom beslut den 10 april 1942 anbefallt statskontoret att från elfte huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter till statens industrikommission, på rekvisition i mån av behov, utanordna högst 25,000 kronor, att av kommissionen användas till bestridande av utgifter för återupptagande och fullföljande av tidigare påbörjade vetenskapliga undersökningar i fråga om landets försörjning med inhemskt underlag för röntgenfilm.

I en den 18 november 1942 dagtecknad skrift hava *de av Kungl. Maj:ts utsedda ledamöterna i bolagets styrelse* — ställföreträdande chefen för statens industrikommissions kemiska avdelning, överingenjören R. Steenhoff, tillika ordförande, samt direktören i aktiebolaget Astra apotekarnes kemiska fabriker B. Gabrielsson och lasaretsläkaren B. Bager — anmält, att styrelsen enhälligt beslutat inställande av bolagets drift med nämnda månads utgång, på grund av att för driften nödvändig s. k. underlagsfilm enligt beslut av statens reservförrådsnämnd icke längre tilldelades bolaget i sådan omfattning, att rörelsen kunde drivas utan ekonomisk förlust för bolaget. Med hänsyn till den betydelse för landet, som bolagets fabriksrörelse under krigsförhållanden ansåges hava, borde det enligt styrelsens mening undersökas i vad mån det vore möjligt att genom statliga åtgärder förekomma ett nedläggande av rörelsen. Styrelsen hade fördenskull även anmält saken till statens industrikommission och därvid hemställt, att förhandlingar i frågan skyndsammast måtte upptagas mellan kommissionen och bolaget. Under hänvisning till de framställningar, som från överbefälhavarens sida gjorts angående utvidgning av bolagets verksamhet till att omfatta även annan krigsviktig fotografisk materiel än röntgenfilm, hade dessutom styrelsens ordförande anmält det inträffade till överbefälhavaren.

Över denna skrivelse hava statens reservförrådsnämnd den 3 och statens industrikommission den 16 december 1942 avgivit infordrade utlåtanden.

Statens reservförrådsnämnd anförde i huvudsak, att underlaget till röntgenfilm vore långt mera lagerbeständigt än den färdiga filmen och att den av bolaget tillverkade filmens lagerbeständighet vore icke oväsentligt mindre än den importerade filmens. Under hösten 1942 hade det mött vissa svårigheter att i erforderlig utsträckning omsätta landets lager av dylik film. Vid sådant förhållande och då färdig röntgenfilm alltjämt kunde importeras hade nämnden funnit sig böra taga i övervägande att nedskära tilldelningen av råvaror för framställning av röntgenfilm inom landet. Ordföranden i bolagets styrelse hade i anledning härav vid visst tillfälle förklarat, att bolagets verksamhet skulle kunna upprätthållas, även om råvarutilldelningen till bolaget nedskures till hälften. Vid en dylik begränsad drift skulle emellertid bolaget icke kunna fullgöra föreskrivna avbetalningar å det till bolaget utlämnade statslånet. I anslutning härtill hade reservförrådsnämnden i samråd med medicinalstyrelsens materielnämnd och representant för bolaget beslutit att från och med oktober månad 1942 tilldela bolaget filmunderlag för tillverkning av 1,500 dussin röntgenfilm per månad. Reservförrådsnämnden hade därvid utgått från att bolagets drift i enlighet med styrelseordförandens förklaring alltjämt skulle upprätthållas i den utsträckning det vore möjligt med den nedskurna råvarutilldelningen. Meddelandet om att styrelsen nu enhälligt beslutit inställa driften hade därför kommit som en överraskning för nämnden. I samband med beslutet om inställande av driften hade bolaget även uppsagt ett av nämnden med bolaget träffat avtal om lagring av ifrågavarande råvaror. Det syntes emellertid nämnden vara ur beredskapssynpunkt välbetänkt att tills vidare, så länge behovet av röntgenfilm kunde täckas med film som vid längre tids lagring skulle försämrats, iakttaga största möjliga sparsamhet med de statliga lagren av mera lagerbeständiga råvaror för dylik film.

Statens industrikommission framhöll, bland annat, att den av reservförrådsnämnden vidtagna, i nuvarande läge välbetänkta åtgärden att minska

tilldelningen av filmunderlag till bolaget icke syntes hava kullkastat de tekniska möjligheterna att upprätthålla bolagets tillverkning av röntgenfilm. Verksamheten torde kunna fortgå i sådan utsträckning, att bolagets personal bereddes fortsatt sysselsättning. Den inskränkta driften medförde emellertid, enligt vad kommissionen erfarit, att bolaget icke såge sig i stånd att fullgöra amortering och räntebetaling på det erhållna statslånet och att bestrida alla övriga med verksamheten sammanhängande kostnader. Då bolaget sålunda icke kunde uppfylla det med staten ingångna avtalet, torde styrelsen hava ansett, att verksamheten trots förenämnda tekniska möjligheter icke kunde fortgå i sin dåvarande form. Vid angivna förhållanden torde styrelsens beslut om inställande av driften och om uppsägning av lagringsavtalet med reservförrådsnämnden närmast vara att betrakta såsom av situationen betingade formella åtgärder. Härför talade också den omständigheten, att från den statliga styrelsedelens sida för kommissionen uttryckligen uppgivits, att styrelsen givetvis hade för avsikt att icke låta de vidtagna åtgärderna medföra någon försämring av de tekniska möjligheterna för bedrivande av bolagets verksamhet. Även enligt kommissionens mening borde, såsom i styrelseledamöternas skrift anförts, en undersökning göras, huruvida bolagets drift kunde uppehållas i annan form. Såsom ett led i denna undersökning hade förhandlingar inletts mellan kommissionen och bolagets aktieägare.

I skrivelse den 31 mars 1943 har *statens industrikommission* sedermera hemställt, att Kungl. Maj:t måtte godkänna ett skrivelsen bilagt förslag till avtal mellan kommissionen för svenska statens räkning, å ena, och direktören Claes Andersson i Stockholm, å andra sidan, angående förvärv av samtliga aktier i bolaget samt, under förutsättning att så skedde, *ej mindre* anvisa dels 100,000 kronor för avtalets fullföljande, dels 50,000 kronor jämte 4 1/2 % årlig ränta därå från och med den 15 maj 1942 för inlösen av ett bolaget lämnat enskilt lån, dels 45,000 kronor för upprätthållande av bolagets drift till och med juni månad 1944, dels ock 75,000 kronor för visst forskningsarbete genom bolagets försorg intill sistnämnda månads utgång, *än även* befria bolaget från skyldigheten att gälda ränta och amortering å det erhållna statslånet å 400,000 kronor.

Efter att till en början hava erinrat om, bland annat, kommissionens tidigare utredning rörande säkerställande av landets behov av röntgenfilm m. m. framhåller kommissionen, att av följande handlingar, nämligen en den 18 november 1942 till statens krisrevision avgiven rapport från professorn The Svedberg och verkställande direktören i Barnängens tekniska fabrikers aktiebolag, ingenjören Paul Vestergren, vilka för krisrevisionens räkning granskat bolagets rörelse, ett den 8 januari 1942 till medicinalstyrelsens materielnämnd avlätet skriftligt yttrande från ingenjören Robert Johansson och legitimerade läkaren Gösta Lindberg, vilka av nämnden utsetts att kontrollera bolagets tillverkning av röntgenfilm och -papper, ett den 6 november 1942 av Lindberg utfärdat intyg samt bolagets förvaltningsberättelse för år 1942 finge anses framgå, att bolagets tillverkning efter statslånets erhållande förbältrats och rationaliserats därhän, att relativt högklassig röntgenfilm ävensom röntgenpapper samt s. k. dokumentpapper och annat fotografiskt papper numera framställdes. Tillverkning av flygfilm där-

emot eller förberedande experiment för dylik tillverkning hade bolaget hitintills icke bedrivit.

Den av kommissionen åberopade förvaltningsberättelsen med däri intagna balans- samt vinst- och förlusträkningar är av följande lydelse.

Förvaltningsberättelse.

Styrelsen för Aktiebolaget Ceaverken, svenskt fotografiskt papper och film, får härmed avgiva berättelse för år 1942.

Det nu tilländalupna verksamhetsåret har medfört fortgående teknisk konsolidering av verksamheten samt avsevärd ökning av bolagets försäljning, nämligen från kronor 172,501: 47 föregående år till kronor 449,283: 88, ehuru dock försörjningsläget i fråga om råvaror verkat hämmande på produktionen. Kvaliteten hos produkterna har ytterligare förbättrats.

Ehuru tillverkningen under året fortlöpt väsentligt gynnsammare än tidigare, ha vissa tekniska problem krävt speciell uppmärksamhet. Härav betingade kostnader ha i föreliggande bokslut förts såsom tillverkningsomkostnader. Kontot tillverkningsrättigheter och metoder har sålunda endast påförts kronor 1,974: 80 mot kronor 78,935: 69 föregående år. Fastighetskontot har aktiverats med kronor 9,435: 06 samt maskiners och inventariers konto med kronor 25,796: 89. Sammanlagd investering på dessa tre konton utgör sålunda kronor 37,206: 75.

Under året har till statsverket inbetalats kronor 36,500:—, utgörande amortering och ränta på lånemedel.

Avskrivningar ha gjorts med 10 % på tillverkningsrättigheters och metoders anskaffningsvärde kronor 149,735: 80, med 3 % på fastighetens anskaffningsvärde kronor 144,674: 50 och med 15 % på maskiners och inventariers anskaffningsvärde kronor 148,270: 07. Sammanlagda avskrivningar för 1942 utgöra sålunda kronor 41,554: 32 mot kronor 4,984: 02 för 1941. Styrelsen hänvisar i övrigt till balansräkning samt vinst- och förlusträkning för 1942.

Balansräkning.

Tillgångar:

Tillverkningsrättigheter och metoder	kronor	134,762: 26
Fastighet	»	139,432: 67
Maskiner och inventarier	»	121,947: 14
Lager: material	kronor	70,253: 55
helfabrikat	»	2,991: 60
Diverse debitorer	»	73,245: 15
Banktillgodohavande	»	19,005: 59
Postgiro	»	63,279: 73
Kassabehållning	»	3,388: 79
Förlust	»	114: 26
		6,251: 75
	Summa kronor	561,427: 34.

Skulder:

Omsättningsskattekorrektiv	kronor	950: 28
Reverslån	»	433,500: —
Diverse kreditorer	»	26,977: 06
Aktiekapital	»	100,000: —

Ställda panter:

Fastighetsinteckningar	kronor	150,000:—	
Förlagsinteckningar	»	250,000:—	
	kronor	400,000:—	

Summa kronor 561,427: 34.

Vinst- och förlusträkning.

Inkomster:

Försäljning	kronor	449,283: 88
Förlust: balanserad från 1941	kronor	5,982: 66
årets	»	269: 09
		» 6,251: 75

Summa kronor 455,535: 63.

Kostnader:

Balanserad förlust	kronor	5,982: 66
Tillverkningskostnader:		
arbetslöner	kronor	65,358: 97
material	»	225,758: 64
tillverkningsomkostnader	»	22,798: 78
		» 313,916: 39
Fastighetsomkostnader	»	3,936: 59
Allm. omkostnader	»	46,492: 53
Räntor	»	20,672: 10
Skatter	»	543: 50
Omsättningsskatt	»	22,437: 54
Avskrivningar	»	41,554: 32

Summa kronor 455,535: 63.

Styrelsen föreslår, att årets förlust, kronor 269: 09, överföres i ny räkning tillsammans med från 1941 balanserad förlust kronor 5,982: 66.

Stockholm den 3 februari 1943.

för Aktiebolaget Ceaverken
svenskt fotografiskt papper och film
Styrelsen.

Rolf Steenhoff.

Claes Andersson.

Bertel Bager.

Börje Gabrielsson.

Emil Heijne.

O. Osterman.

Kommissionen ingår härafter på en redogörelse beträffande förutsättningarna för och försöken att åstadkomma inhemska råvaror för ifrågavarande tillverkning. Härutinnan anför kommissionen i huvudsak följande.

Tillverkningen av färdig röntgenfilm kan sägas försiggå i fyra sinsemellan åtskilda steg, av vilka det första utgör framställning av acetylcellulosa, en vara som hittills överhuvud taget icke varit föremål för inhemska produktion. Nästa steg är acetylcellulosans utvalsning till folium, varefter det tredje steget består däri, att nämnda folium ytbehandlas eller substreras så att den ljuskänsliga gelatinhinnan kan fästas vid foliet, varigenom foliet förvandlas till filmunderlag. Fjärde steget slutligen utgör den s. k. emulsioneringen, d. v. s.

filmunderlagets beläggning med gelatinemulsionen. Hittills är det allenast detta fjärde steg, som varit föremål för fabriksmässig bearbetning hos bolaget, varvid alltså såsom halvfabrikat importerat filmunderlag kommit till användning.

Undersökningar hava i olika avseenden gjorts i syfte att möjliggöra jämväl de tre föregående stegens bearbetning i Sverige. Härvid hava särskilt anvisade statsmedel stått till förfogande för tekniskt-vetenskaplig forskning, och det är tillverkningens tredje steg, substreringen av acetylcellulosafoliet, som utgjort huvudproblemet vid det forskningsarbete, som sedan år 1941 bedrivits. Ett uttalande i positiv riktning angående forskningens resultat föreligger numera från fysikalisk-kemiska institutionen i Uppsala, och förutsättningar torde vara för handen, att detta tredje steg skulle kunna ombesörjas hos bolaget, sedan erforderlig maskin hunnit anskaffas. Anbud på en dylik maskin till ett pris av cirka 50,000 kronor föreligger från utländskt håll med en uppgiven leveranstid av cirka tio månader från beställningsdagen. Steg 2, acetylcellulosans utvalsning till folium, har försöksvis och på basis av utländsk råvara utförts vid Aktiebolaget nordisk silkecellulosa, som i anslutning härtill ställt i utsikt att till skäligt pris åtaga sig stegets fabriksmässiga bearbetning. Medan således de gjorda undersökningarna beträffande stegen 2 och 3 visat tillfredsställande resultat, är förhållandet annorlunda med avseende å det första steget, d. v. s. acetylcellulosans framställning. Något definitivt gynnsamt ställningstagande från cellulosaforetagens sida härtutinnan har nämligen ännu icke kunnat erhållas.

Bolaget har vid sidan av sin röntgenfilmproduktion, såsom förut nämnts, jämväl bedrivit tillverkning av röntgenpapper, dokumentpapper och annat fotografiskt papper, vilken tillverkning emellertid — vid det förhållandet att avsättningsmöjligheterna i fredstid äro små och att bolaget därför icke haft något större ekonomiskt intresse av tillverkningen — varit av relativt obetydlig omfattning. Ehuru den fabriksmässiga tillverkningen även i denna del baserats på utländsk råvara, har försöksvis även inhemskt råmaterial kommit till användning. Dessa försök hava, enligt vad som uppgivits från bolagets sida, slagit väl ut, och själva framställningen av pappersunderlaget inom landet torde icke erbjuda några mera avsevärda svårigheter. Ytterligare något års försöksverksamhet med utländskt och svenskt råmaterial torde dock komma att åtgå, innan bolaget skulle kunna åstadkomma en i tekniskt avseende fullt tillfredsställande försörjning med avseende å röntgenpapper och annat fotografiskt papper.

Vad slutligen flygfilm beträffar, som emellertid bolaget överhuvud taget icke tillverkar, må nämnas, att råvaran härvidlag utgöres antingen av samma på basis av acetylcellulosa framställda filmunderlag, som användes vid röntgenfilmtillverkningen, eller ock av filmunderlag, som framställts av i Sverige sedan länge tillverkad nitrocellulosa.

Kommissionen har sammanfattningsvis uttalat, att, ehuru bolagets utveckling i tekniskt hänseende hittills varit tillfredsställande, bolaget likväl med avseende å tillverkningen av röntgenfilm alltjämt icke utgjorde och troligen ej heller framgent komme att utgöra någon beredskapsindustri i verklig mening, eftersom bolagets rörelse allenast avsåge sista ledet i röntgenfilmens framställning, medan filmunderlaget icke syntes kunna tillverkas inom landet och därför måste importeras, vilket åtminstone för närvarande ej låte sig göra. Beträffande röntgenpapper åter liksom i fråga om annat fotografiskt papper gällde, att det otvivelaktigt vore möjligt att framställa vederbörande

råmaterial i Sverige och att bolaget inom något år sannolikt skulle kunna åstadkomma en så fullständig beredskap med avseende å dessa färdigvaror, som storleken av bolagets fabrikskapacitet överhuvud taget tillåte. Vad slutligen flygfilmen anginge hade bolaget visserligen ännu icke någon erfarenhet om tillverkningen av denna vara, men därest bolaget bereddes tillfälle till forskning härutinnan, torde det vara möjligt att framdeles nå därhän. att förutsättningar även härvidlag skulle finnas för en fullständig, på svenskt råmaterial baserad tillverkning, som emellertid då, med hänsyn till bolagets ringa fabrikskapacitet, uppenbarligen icke kunde bedrivas vid den nuvarande fabriken.

Kommissionen framhåller härefter, att reservförrådsnämndens åtgärd att minska tilldelningen av filmunderlag till bolaget hade, enligt vad som under hand meddelats kommissionen, sin grund däri, att nämnden önskat å ena sidan i möjligaste mån spara de tillgängliga förråden av filmunderlag och å andra sidan, genom att åstadkomma en minskning i försäljningen av hos bolaget tillverkad film, påskynda avsättningen av vissa inom landet upplagrade relativt stora förråd av importerad röntgenfilm, detta enär den färdiga röntgenfilmen hade en väsentligt sämre lagringshållfasthet än råmaterialiet.

I skrivelsen lämnas härefter vissa uppgifter angående lagerhållningen inom landet av film- och röntgenpappersunderlag och av färdig röntgenfilm samt årsbehovet av röntgenfilm ävensom redogörelse för från chefen för försvarsstaben och medicinalstyrelsens materielnämnd till kommissionen inkomna framställningar åsyftande uppehållande och utveckling av den inhemska tillverkningen av röntgenfilm och annan ljuskänslig materiel. För närmare kännedom härom hänvisas till handlingarna. Med anledning av dessa framställningar anför kommissionen följande.

Såsom framställningarna giva vid handen förefinnes ett betydande statligt intresse, som talar för, att bolagets drift även i fortsättningen bör upprätthållas. Medan härvid materielnämndens önskemål inriktats på tillverkningen av röntgenfilm och röntgenpapper, har man från försvarsväsendets sida därutöver kraftigt understrukit behovet av en beredskap jämväl med avseende å flygfilm och annat fotografiskt papper än röntgenpapper. Emellertid är, vad tillverkningen av röntgenfilm angår, att märka, att det i närvarande stund ingalunda kan anses säkert, att en verklig beredskap kan åstadkommas, en beredskap i den meningen alltså, att själva råvaran produceras i Sverige och att även råvarans beredning fram till den färdiga produkten alltigenom sker inom landets gränser. Härtill kommer vad beredskapsfrågans kvantitativa sida beträffar, att, även om bolagets kapacitet genom tvåskiftskörning skulle komma att fördubblas, tillverkningen ändock allenast skulle motsvara cirka hälften av landets nuvarande årliga fredsbehov, vilket måste förutsättas vara väsentligt mindre än motsvarande behov vid krig. Om således bolagets beredskap i fråga om röntgenfilm för närvarande är och framgent synes komma att förbli av tämligen begränsat värde, gäller detsamma i än högre grad om tillverkningen av flygfilm, därest denna tillverkning, som bolaget icke ens försöksvis börjat bedriva, enligt vad hittills avsetts, ytterst skulle baseras på samma svårtillgängliga råvara, acetylcellulosa, som användes för röntgenfilmens framställning.

Det kunde mot bakgrunden härav, fortsätter kommissionen, uppenbarligen starkt sättas i fråga, huruvida staten borde engagera sig för ytterligare finansiellt stöd åt bolaget för att undvika den driftsnedläggning, som — ehuru den av särskilda skäl ännu icke skett — förklarats komma att bliva följden av reservförrådsnämndens åtgärd att minska tilldelningen av filmunderlag. För sin del ville kommissionen härutinnan till en början slå fast, att reservförrådsnämndens motiv för tilldelningsbegränsningen uppenbarligen i och för sig måste anses riktiga. Bolaget syntes därför i nuvarande läge i varje fall icke böra erhålla stöd i en sådan form, att reservförrådsnämndens beslut ryggades för att bolaget ånyo skulle komma i åtnjutande av samma tilldelning som förut. Ett dylikt tillvägagångssätt skulle för övrigt sannolikt hjälpa allenast för stunden, enär vid oförändrad råvarusituation lagren snart nog skulle vara i sin helhet förbrukade, varvid frågan om ytterligare stöd i allt fall finge tagas upp.

Kommissionen anför härefter:

Även om själva principfrågan, ytterligare stöd eller icke, besvaras jakande, är det vidare enligt kommissionens mening tydligt, att detta stöd framgent icke längre får hava till huvudsyfte eller baseras på det förhållandet, att bolagets tillverkning skall avse röntgenfilm. Beredskapen härutinnan kan nämligen, så länge det inhemska råvaruproblemet icke lösts, icke bliva annat än en halvmesyra, och vid de nu tämligen osäkra utsikterna för en lösning böra ytterligare medel icke offras. Kommissionen inser emellertid till fullo, att skäl finnas, vilka med försvarets och sjukvårdens utgångspunkter göra det ofrånkomligt, att en beredskap på det fotografiska området överhuvud taget såvitt möjligt bringas till stånd. Det må härvid räcka med att påpeka, att importmöjligheterna jämväl beträffande färdigvaror, även om dessa möjligheter hittills i stort sett varit tillfredsställande, här som på andra områden otvivelaktigt visat tendenser att försämras. Skall därför en beredskap komma till stånd, bör emellertid denna då vara sådan, att den håller måttet både i kvalitativt hänseende, d. v. s. beträffande möjligheten att helt igenom tillverka varan inom landets gränser, och i fråga om rimliga kvantitativa fordringar. Produkten, som beredskapen skall avse, bör med andra ord i enlighet härmed dels vara baserad på svenskt råmaterial och dels kunna tillverkas i tillfredsställande mängd.

Sistnämnda fordringar synas båda vara uppfyllda, i vad gäller röntgenpapper. Såsom förut nämnts har bolaget redan under den förflutna tiden bedrivit en viss tillverkning av denna vara. Tillverkningen har emellertid varit obetydlig och i huvudsak baserats på utländskt råmaterial. Försök hava emellertid också gjorts med svensk råvara. Ehuru dessa försök icke i och för sig kunna anses avgörande för vetskapen om tillverkningens möjligheter, torde det dock kunna sägas, att ytterligare ett års experiment hos bolaget, grundade på ömsom svensk och ömsom utländsk råvara, komma att vara tillräckliga för att bolaget vid slutet av denna tidsperiod i tekniskt avseende skall stå rustat för en fullödig och på svenskt råmaterial baserad beredskap i förevarande hänseende. Härtill kommer, vad den kvantitativa synpunkten beträffar, att röntgenpapper, som till skillnad från röntgenfilm allenast emulsioneras på ena sidan, på grund av denna omständighet kan framställas med dubbelt så stor hastighet som filmen, varför bolagets tillverkning, som i fråga om röntgenfilmen vid tvåskiftskörning skulle kunna nå upp till hälften av landets fredsbehov, beträffande röntgenpapper kan väntas stiga till att mot-

svara ungefär hela detta behov. Nu är emellertid i fråga om röntgenpapper att nämna, att förbrukningen av denna vara hittills under normala förhållanden varit obetydlig. Sålunda torde av landets hela röntgenmaterialåtgång för närvarande, enligt vad för kommissionen uppgivits, allenast omkring 2 % bestå av röntgenpapper. Att en betydligt ökad användning av röntgenpapper även under fredstid är försvarlig, synes emellertid framgå av de uppgifter om röntgenpapperets egenskaper, som kommissionen från olika sakkunniga erhållit. Generellt har sålunda i detta hänseende för kommissionen uppgivits, att röntgenpapper i de flesta fall utgör ett fullgott substitut för röntgenfilmen. Det har också sagts, att det härvidlag främst är för den enklare frakturdiagnostiken, som röntgenpapper lämpar sig, och att, då frakturskadorna torde vara de, som dominera bland krigsskadefallen, röntgenpapper särskilt vid krig i väsentlig grad skulle kunna ersätta röntgenfilmen.

Då sålunda, anför kommissionen vidare, en högst viktig samt i kvantitativt avseende icke oväsentlig, på svenskt råmaterial alltigenom baserad beredskap inom cirka ett år torde kunna bringas till stånd på grundval av den verksamhet, som bolaget redan nu bedreve, kunde kommissionen för sin del icke tveka om riktigheten av att staten — trots att tidigare intentioner till följd av olyckliga omständigheter otvivelaktigt icke kunnat förverkligas — även denna gång trädde emellan. Statens investering syntes emellertid denna gång icke kunna få formen av ett lån, efter vars erhållande bolaget skulle kunna driva en ekonomiskt vinstgivande affär, utan borde fastmera konstrueras såsom en ren beredskapskostnad eller med andra ord såsom erforderligt drifttillskott m. m. åt bolaget för att detta, utan att överhuvud taget åsyfta någon vinst på sin verksamhet, under själva krigsåren skulle kunna fylla sin ifrågavarande beredskapsuppgift.

I fråga härom anför kommissionen vidare:

Förut har nämnts, att bolaget för att få till stånd en dylik beredskap under ännu något år måste söka sig fram med experiment på basis bland annat av utländskt råmaterial. För detta ändamål torde det lager av importerat röntgenpappersunderlag, som för närvarande finnes, komma väl till pass. Någon större svårighet att importera ytterligare kvantiteter pappersunderlag torde icke föreligga, och kommissionen anser, att förefintliga möjligheter härutinnan i viss utsträckning böra tillvaratagas. Härigenom skulle nämligen bolaget vid krigsfall redan innan det inhemska råvaruproblemet slutgiltigt lösts, och sedan lagren av filmunderlag vid forcerad drift förbrukats, på basis av det utländska pappersunderlaget i viss utsträckning ändock kunna tillgodose behovet av röntgenpapper.

Det kan icke vara till fördel, att bolaget redan nu och sålunda innan något större behov av röntgenpapper föreligger helt ägnar sig åt tillverkningen av denna vara, vars lagringshållfasthet säkerligen är relativt ringa. Uppgiften att tillverka röntgenpapper bör därför icke hindra, att det hittills bedrivna arbetet på röntgenfilmens förbättring jämväl framgent fortsättes. Härjämte böra de tekniska förutsättningarna hållas vid makt hos bolaget för en i händelse av krig snabb utvidgning av röntgenfilmstillverkningen på basis av då kvarvarande eller eventuellt nytillkomna lager av filmunderlag. Till följd av dessa sidouppgifter för bolaget skulle de nu förefintliga lagren av filmunderlag successivt komma att förbrukas. Dessa lager behöva därför icke förfaras, något som däremot på grund av den bristande lagringshållfastheten med säkerhet skulle bli valet, om en fullständig driftsnedläggning skedde. Normal spar-

samhet även med dessa lager måste dock självfallet iakttagas. Den driftsvoly m med avseende å röntgenfilmstillverkningen, 1,500 dussin film per månad, som på basis av den av reservförrådsnämnden nedskurna tilldelningen kan upprätthållas, torde ur nu angivna synpunkter kunna anses lämplig. I detta sammanhang skall också nämnas, att bolagets blivande huvuduppgift att tillverka röntgenpapper jämväl torde böra kombineras med en fortsatt tillverkning av dokumentpapper och annat fotografiskt papper.

Från försvarsväsendets sida har, såsom förut nämnts, med särskild styrka tryckts på behovet av att få till stånd en beredskap i fråga om tillverkning av flygfilm. Någon dylik tillverkning har hittills icke bedrivits hos bolaget. På grund härav måste, om, såsom man i allmänhet torde hava förutsatt, tillverkningen i fråga skulle bedrivas med samma utgångsmaterial, acetylcellulosa. som vid röntgenfilmstillverkningen, utsikterna för en flygfilmstillverkning inom landet te sig ännu mörkare än beträffande röntgenfilmen. Lyckligtvis gäller emellertid, att, såsom tidigare nämnts, flygfilm också kan tillverkas på basis av sådant filmunderlag, som framställts av det i Sverige jämväl för annat ändamål erforderliga och tillverkade råmaterial nitrocellulosa. Med sistnämnda produkt såsom utgångsmaterial skulle därför en inhemsk beredskap kunna tänkas jämväl i fråga om flygfilm. Genom att bolaget ännu emellertid icke har någon som helst erfarenhet härutinnan, måste denna beredskap komma att taga betydligt längre tid att åstadkomma än beredskapen i fråga om röntgenpapper. Något hinder för att bolaget vid sidan av sina övriga nyss skisserade uppgifter jämväl skall kunna åtaga sig ett dylikt uppdrag kan dock ej förefinnas. Även detta uppdrag, som i första hand måste bliva av forskningsnatur och som därför närmast skulle avse att utreda och åstadkomma de erforderliga tekniska förutsättningarna för en på svensk råvara baserad beredskapsmässig tillverkning av flygfilm, bör därför anförtros bolaget. Hur lång tid ett sådant uppdrag skulle taga, är vanskligt att bedöma, men man torde böra utgå från, att det i varje fall måste komma att åtgå åtminstone två år, innan problemet kan anses vara så genomarbetat, att en fabriksmässig flygfilmstillverkning — som på grund av bolagets ringa fabrikskapacitet givetvis måste kräva nya anläggningar med därav föranledda kostnader — överhuvud taget kan upptagas.

Kommissionen behandlar härefter frågan om de åtgärder från statens sida, som för fortsatt uppehållande av bolagets verksamhet kunde anses erforderliga. Därvid har kommissionen bland annat föreslagit, att staten tillförsäkras ensam bestämmanderätt över bolaget genom förvärv av aktiestocken i bolaget. För detta ändamål erforderliga anslagsmedel utgjorde 100,000 kronor. Härö m anför kommissionen vidare:

Mot bakgrunden av bolagets pantförskrivning och enär Kungl. Maj:t numera efter lånets meddelande äger utse ordförande och två andra ledamöter i bolagets av sex personer bestående styrelse, kunde det synas som om statens möjligheter att öva inflytande på bolagets skötsel skulle vara tämligen stora. I verkligheten begränsas emellertid dessa möjligheter avsevärt på grund av det förhållandet, att staten icke är aktieägare i bolaget och därför saknar rösträtt på bolagsstämman. Därest nu, i enlighet med vad som här förutsatts, bolagets drift kommer att upprätthållas med hjälp av ytterligare statsåtgärder, synes därför en sådan ändring böra bringas till stånd, att staten för framtiden tillförsäkras full och ensam bestämmanderätt över bolaget. Detta torde icke kunna ske på annat sätt än genom statens förvärv av bolagets aktiestock. Med denna utgångspunkt har kommissionen efter underhandsuppdrag av chefen för handelsdepartementet fört förhandlingar med bolagets aktieägare om aktiernas övertagande. Dessa förhandlingar hava lett

till upprättandet av här bifogade, under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande ingångna avtal med därtill hörande överenskommelse, vilka handlingar innebära att de 100 aktierna i bolaget av staten förvärvas till pari, tillhoppa 100,000 kronor, varjämte två avtal om viss royalty och om ensamförsäljningsrätt med mera, som bolaget ingått före statslånets erhållande, slutgiltigt annulleras.

Omförmälda avtal och överenskommelse äro av följande lydelse:

Avtal.

Mellan statens industrikommission för svenska statens räkning, å ena, samt direktören Claes Andersson i Stockholm, å andra sidan, har denna dag träffats följande avtal.

§ 1.

Svenska staten köper av Andersson samtliga aktier (n:r 1—100) å nominellt etthundratusen kronor i »Aktiebolaget Ceaverken, svenskt fotografiskt papper och film», vilka aktier äro överlämnade till statens industrikommission såsom säkerhet för fullgörandet av en till kommissionen likaledes överlämnad förbindelse, utfärdad av Andersson och hans medintressenter den 13 mars 1941 i anslutning till ett samma dag mellan industrikommissionen för svenska statens räkning och bolaget träffat avtal.

Andersson svarar för att han är ägare av samtliga dessa aktier.

§ 2.

Köpeskillingen skall utgöra aktiernas nominella belopp etthundratusen (100,000) kronor samt erläggas så snart Kungl. Maj:t enligt vad nedan sägs godkänt detta avtal.

Då köpeskillingen erlagts, skola aktierna överlåtas på svenska staten.

Andersson ansvarar för att de personer, som formellt äro inregistrerade för sammanlagt fyra aktier i bolaget, förklara att de avsäga sig varje rätt att enligt § 13 i den för bolaget gällande bolagsordningen lösa aktier i bolaget.

§ 3.

Andersson ansvarar för att de avtal, som träffats dels den 3 januari 1939 mellan bolaget och honom om viss royalty m. m. och dels den 20 november 1940 mellan bolaget och Ceaverkens generalagentur aktiebolag om ensamförsäljningsrätt m. m., utan gottgörelse annulleras i och med att detta avtal godkännes jämlikt § 5 här nedan.

§ 4.

Sedan Andersson fullgjort sina åtaganden enligt detta avtal, skall den i § 1 omförmälda förbindelsen återställas till honom och hans medintressenter.

§ 5.

Detta avtal är bindande för staten allenast under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande.

Har sådant godkännande icke lämnats senast den 15 juni 1943, har avtalet förfallit.

Stockholm den 31 mars 1943.

Statens industrikommission.

Claes Andersson.

Sven Schwartz.

/ *Bernt Lindskog.*

Överenskommelse.

Sedan svenska staten genom avtal denna dag inköpt samtliga aktier å nominellt etthundratusen kronor i »Aktiebolaget Ceaverken, svenskt fotografiskt papper och film», nedan kallat bolaget, har — under förutsättning att nämnda avtal blir för parterna bindande — mellan *dels* bolaget och direktören Claes Andersson samt *dels* bolaget och »Ceaverkens generalagentur aktiebolag» träffats följande överenskommelse.

1) Det avtal, som slutits den 3 januari 1939 mellan bolaget och Andersson om viss royalty med mera, annulleras.

2) Det avtal, som träffats den 20 november 1940 mellan bolaget och »Ceaverkens generalagentur aktiebolag» om ensamförsäljningsrätt med mera, annulleras.

3) Envar av parterna i denna överenskommelse förklarar sig icke mot motparten i överenskommelsen hava något anspråk i anledning av avtalet av den 3 januari 1939 respektive av den 20 november 1940.

Stockholm den 31 mars 1943.

Aktiebolaget Ceaverken	<i>Claes Andersson.</i>
svenskt fotografiskt papper och film	Ceaverkens generalagentur aktiebolag
<i>Rolf Steenhoff.</i>	<i>Claes Andersson.</i>
	<i>Claes Andersson.</i>

I övrigt föreslår kommissionen, att ett åt bolaget för komplettering av dess tekniska utrustning år 1942 av den största och praktiskt taget enda aktieägaren i bolaget lämnat, på sex månaders uppsägning löpande reverslån å 50,000 kronor med $4\frac{1}{2}$ % ränta inlöses i samband med aktiernas övertagande, att bolaget befrias från skyldigheten att gälda ränta och amortering å det erhållna statslånet å 400,000 kronor samt att ytterligare statsmedel anvisas *dels* till ett belopp av 45,000 kronor för upprätthållande av bolagets drift intill utgången av juni 1944 *dels* ock till ett belopp av 75,000 kronor för vissa forskningsarbeten genom bolagets försorg under samma tid. Till motivering av förslaget om sistnämnda båda medelsanvisningar anför kommissionen:

Verksamheten vid bolaget har tidigare beräknats för en tillverkning av 36,000 dussin röntgenfilm per år, vilket enligt uppgjorda kalkyler skulle motsvara en högst väsentlig årlig nettovinst. Därest nu röntgenfilmstillverkningen skulle fortgå med den inskränkning till hälften, 18,000 dussin film per år, som reservförrådsnämndens nedskurna tilldelning innebär, måste i stället en årlig förlust om cirka 50,000 kronor beräknas. I stället för att bolagets rörelse enligt kalkylerna och enligt de förutsättningar, som på sin tid lågo till grund för det åt bolaget beviljade lånet, utgjort en ekonomiskt vinstgivande affär, skulle således till följd av driftens inskränkning ett årligt tillskott komma att behövas. Härvid är dock att märka, att nyss angivna årliga förlustbelopp framkommit, sedan bolagets stat belastats icke blott med vederbörlig avskrivning, som beräknats till cirka 40,000 kronor, utan även med ränta å statslånet med 20,000 kronor. Det årliga drifttillskottet skulle därför icke behöva uppgå till mer än 30,000 kronor, därest bolaget, såsom enligt kommissionens mening bör ske, i samband med aktiernas övertagande av

staten befrias från skyldigheten att gälda ränta (och amortering) å statslånet. I detta sammanhang må nämnas, att bolaget, enligt vad här förutsetts, framgent skulle bedriva tillverkning jämväl av röntgenpapper. Denna tillverkning torde lämpligen kunna få en omfattning av 7,500 dussin röntgenpapper per år. Vid beräkningen av det ekonomiska resultat, som en tillverkning av denna storleksordning skulle giva, har kommissionen, enär nyssnämnda driftsförlust för röntgenfilmen framkommit, sedan tillverkningen i fråga belastats med samtliga bolaget åvilande, fasta kostnader, beträffande röntgenpapperet icke ansett sig böra taga hänsyn till dessa kostnader. Med nu angivna utgångspunkter och vid det förhållandet bland annat, att pappersunderlag i inköp kostar ungefär sjundedelen av filmunderlaget, medan utförsäljningspriset å röntgenpapper torde utgöra något mer än tredjedelen av röntgenfilmens pris, torde röntgenpapperstillverkningen kunna beräknas giva en vinst av cirka 10,000 kronor per år. Det har emellertid på grund av de oförutsedda svårigheter, varmed man i början nödgas räkna, syntts kommissionen riktigt att vid uppskattningen av den närmaste tidens driftstillskott icke taga hänsyn till nämnda vinst. På grund härav skulle det årliga driftstillskottet för bolaget under den tid av cirka 1½ år, som en tillverkning av röntgenfilm och röntgenpapper torde kunna bedrivas i nyssnämnda proportion, såsom förut nämnts, behöva utgöra 30,000 kronor.

Tidigare har framhållits, att bolagets uppgift att förbereda en beredskap jämväl med avseende å flygfilm i första hand torde komma att bestå i forskningsarbete. Forskning kommer också att behöva ske i och för de fortsatta experimenten vid framställningen av röntgenpapper med mera. Det är med hänsyn härtill tydligt, att forskningsverksamheten framgent måste få en väsentligt större omfattning än nu. Hittills för sådant ändamål anvisade medel, 25,000 kronor, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 10 april 1942 ställts till kommissionens förfogande, hava, så när som på cirka 7,000 kronor, numera förbrukats. Ett ytterligare belopp av 50,000 kronor per år torde för den närmaste framtiden komma att behövas. Därest emellertid staten övertager bolagets aktiestock, torde ledningen av forskningsarbetet, oavsett huruvida detta kommer att bedrivas hos bolaget självt eller på annat håll, i fortsättningen kunna handhas av bolaget. Vederbörande anslag härvidlag torde därför böra ställas till bolagets och icke till kommissionens förfogande.

Slutligen uttalar kommissionen, att frågan huruvida bolaget efter statens övertagande av aktiestocken alltjämt borde bedrivas såsom bolag eller omvandlas i annan form utgjorde ett spörsmål, som framdeles efter särskild utredning borde avgöras. För bevarande av likviditeten syntes det emellertid vara nödvändigt, att, om bolagsformen bibehölles, aktiekapitalet utökades exempelvis genom statslånets omvandling. I varje fall borde efter statens övertagande av bolaget en sanering av bolagets balansräkning snarast äga rum.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att aktiebolaget Ceaverkens tillverkningar efter statslånets erhållande förbättrats och rationaliserats därhän, att relativt högklassig röntgenfilm ävensom röntgenpapper och annat fotografiskt papper numera av bolaget framställles, samt att i anslutning härtill det senast förflutna verksamhetsåret medfört en teknisk konsolidering av verksamheten och en avsevärd ökning av försäljningen. Under samma år ha också till statsverket inbetalats 36,500 kronor i amortering och ränta å stats-

*Departementets
chefen.*

lånet. Enär emellertid tillverkningen, som hittills huvudsakligen avsett röntgenfilm och varit baserad på utländskt filmunderlag, numera avsevärt in-skränkts till följd av den av importhindren föranledda minskade tilldelningen till bolaget av dylikt filmunderlag, torde rörelsen vid härutinnan oförändrade förhållanden framgent icke kunna drivas utan ekonomisk förlust för bolaget.

Det är mot bakgrunden härav och med hänsyn till den betydelse för landet som bolagets rörelse under rådande förhållanden ansetts äga, som på initiativ av de av staten utsedda ledamöterna i bolagets styrelse en undersökning i syfte att genom statliga åtgärder förekomma ett nedläggande av bolagets rörelse nu verkställt av statens industrikommission i samråd med bolagets aktieägare. Därvid hava till kommissionen ingivna framställningar från chefen för försvarsstaben och medicinalstyrelsens materielnämnd givit vid handen, att för försvaret och sjukvården förefinnes ett betydande intresse av att den beredskapsindustri, som här tillskapats, får bestå och såvitt möjligt ytterligare utvecklas. Medan härvid materielnämndens önskemål inriktats på tillverkningen av röntgenfilm och röntgenpapper, har man från försvarsväsendets sida därutöver kraftigt understrukt behovet av en beredskap jämväl med avseende å flygfilm och annat fotografiskt papper än röntgenpapper. Med hänsyn till de skäl, som sålunda ur försvarets och sjukvårdens synpunkter framhållits för ett fortsatt uppehållande av bolagets drift, har industrikommissionen funnit sig böra förorda, att åtgärder från statens sida vidtagas för att bolaget, utan att överhuvud taget åsyfta någon vinst å sin verksamhet, skall kunna fylla ifrågasvarande beredskapsuppgift. I anledning av importsvårigheterna skulle verksamheten såvitt möjligt baseras på alltigenom svenskt råmaterial. Något resultat härutinnan skulle dock enligt kommissionens mening knappast kunna uppnås förrän efter en experimenttid av ett å två år, och kommissionen har därför ansett, att närmast för tiden till nästa budgetårs slut särskilda statsmedel till belopp av 45,000 kronor respektive 75,000 kronor borde ställas till bolagets förfogande för uppehållande av bolagets drift och för utförande genom bolagets försorg av erforderliga forskningsarbeten. I anslutning härtill föreslår kommissionen, att för tillförsäkrande åt staten för framtiden av full och ensam bestämmanderätt över bolaget staten förvärvar bolagets aktiestock om 100 aktier till parivärdet eller sammanlagt 100,000 kronor. I samband med aktieförvärvet skulle vidare ett av enskild aktieägare åt bolaget lämnat reverslån å 50,000 kronor med därå löpande $4\frac{1}{2}$ procent årlig ränta från och med den 15 maj 1942 av staten inlösas. Slutligen skulle bolaget befrias från skyldighet att erlægga ränta och amortering å det år 1941 beviljade statslånet, vilket för närvarande uppgår till 383,500 kronor jämte 5 procent årlig ränta därå från och med den 15 maj 1942.

Uppenbarligen kan det ifrågasättas, om staten bör engagera sig för ytterligare finansiellt stöd åt bolaget. Det förefaller nämligen tvivelaktigt, huruvida bolagets verksamhet inom överskådlig tid skall kunna bli ekonomiskt lönande. Dylika synpunkter tillmättes emellertid icke någon avgörande betydelse, då beslut fattades om den tidigare stödåtgärden. Denna motiverades

nämligen av riksdagen därmed, att det måste anses vara av största vikt att i nuvarande läge säkerställa viss tillverkning inom landet av röntgenfilm m. m. i beredskapssyfte, varjämte riksdagen uttalade den förhoppningen, att det efter investering av statsmedel skulle bliva möjligt att genom forskning och teknisk nydaning utveckla och förbättra ifrågavarande industri, så att landet även i framtiden skulle kunna göra sig mera oberoende av utländsk import på detta område. Dessa riksdagens uttalanden böra enligt min mening tjäna till ledning vid behandlingen av den nu föreliggande frågan. Beaktas bör därvid tillika, att den omständigheten att bolaget ånyo råkat i ekonomiska svårigheter närmast har sin grund i nu rådande onormala förhållanden och därför knappast kan tagas till intäkt för ett omdöme rörande bolagets verksamhet i stort sett, ävensom att det bolaget beviljade statslånet i förhandenvarande läge måste anses utgöra snarare en börda för än ett stöd åt bolaget.

Då jag mot bakgrunden av det nyss anförda finner mig böra tillstyrka fortsatt finansiellt stöd åt bolaget, beror detta — förutom på det starka intresse för uppehållande och vidare utveckling av bolagets tillverkningar, som alljämt visats från försvars- och sjukvårdshåll — på den av industrikommissionen i utsikt ställda möjligheten att bolaget, därest fortsatt stöd beredes detsamma, inom en icke alltför avlägsen framtid skall kunna i fråga om röntgenpapper och annat fotografiskt papper åstadkomma samt beträffande flygfilm åtminstone förbereda en på inhemska råvaror baserad beredskap. Vad angår röntgenfilm måste visserligen utsikten att få till stånd en alltigenom inhemsk tillverkning numera bedömas mörkare. Ur beredskapssynpunkt är emellertid redan den av bolaget för närvarande på basis av importerat filmunderlag bedrivna tillverkningen av röntgenfilm ingalunda utan värde, enär filmunderlaget är betydligt mera lagringsbeständigt än den färdiga filmen. Jag biträder därför kommissionens i olika hänseenden framlagda förslag för möjliggörande av en beredskap på detta område. Härvid torde även vara motiverat att, på sätt kommissionen jämväl förordat, staten genom förvärv av aktierna i bolaget tillförsäkras full och ensam bestämmanderätt över bolaget. Det inlösningspris, som angivits för aktierna, eller parivärdet, torde med hänsyn till omständigheterna kunna betecknas som rimligt. För inlösen av det enskilda reverslånet jämte upplupen ränta synes böra beräknas ett belopp av i runt tal 52,500 kronor.

Då någon avkastning av aktierna tillsvidare icke är att påräkna, synas visserligen för aktieförvärvet erforderliga medel böra anvisas å kapitalbudgeten men investeringen samtidigt böra i sin helhet avskrivnas. Frågan härom anmäles i annat sammanhang av chefen för finansdepartementet. Med hänsyn till bestämmelserna i köpeavtalet böra ifrågavarande medel göras tillgängliga redan under innevarande budgetår.

Befrielsen för bolaget från skyldigheten att gälda ränta och amortering å statslånet läres böra gälla tillsvidare från och med den 15 maj 1942. Jag förutsätter befogethet för Kungl. Maj:t att framdeles besluta om skyldighetens fullgörande. Frågan om avskrivning å låneanslaget bör lämpligen upptagas

först i samband med en slutlig reglering av statens investeringar med anledning av de nu rådande krisförhållandena.

Vad industrikommissionen anfört rörande formen för rörelsens bedrivande, sedan staten övertagit aktierna i bolaget, giver mig anledning uttala, att rörelsen tillsvdare torde böra bedrivas i den nuvarande bolagsformen. Det synes dock böra övervägas, huruvida icke bolagsordningen bör ändras till närmare överensstämmelse med vad därutinnan gäller för övriga statliga bolag.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Förvärv av aktierna i aktiebolaget Ceaverken, svenskt fotografiskt papper och film, å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 under kapitalbudgeten, fonden för statens aktier, anvisa ett reservationsanslag av kronor 100,000,

dels för budgetåret 1943/44 under tionde huvudtiteln anvisa

till Aktiebolaget Ceaverken: Inlösen av ett reverslån ett förslagsanslag av kronor 52,500,

till Aktiebolaget Ceaverken: Upprätthållande av bolagets drift ett reservationsanslag av kronor 45,000,

samt till Aktiebolaget Ceaverken: Vissa forskningsarbeten ett reservationsanslag av kronor 75,000,

dels ock medgiva, att bolaget tillsvdare från och med den 15 maj 1942 befrias från skyldigheten att gälda ränta och amortering å tidigare erhållet statslån.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ivar Müller.